

Sisäministeriön maahanmuutto-osastolle

24.6.2010

PAKOLAISNEUVONTA RY:N LAUSUNTO KOTOUTTAMISLAKIA KOSKEVASTA HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ

Yleistä

Pakolaisneuvonta ottaa tässä lausunnossa kantaa lakiesitykseen niiltä osin kun esitykset koskevat Suomeen ilman huoltajaa saapuneiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden jälkihuoltoa, pakolaisten ja kansainvälistä suojelua saavien kuntaan osoittamista ja kielikoulutusta.

Merkittävä muutos uudistuksessa on, että turvapaikanhakijat erotetaan kotouttamislain piiristä ja heihin kohdistuvat tukitoimenpiteet, muun muassa koulutus, siirtyvät vastaanottolain alaisuuteen. Kun näin merkittävää muutosta valmistellaan, olisi ollut tärkeää että lausujalla olisi mahdollisuus verrata molempia lakiehdotuksia keskenään. Vastaanottolain ollessa vielä valmisteilla ei ole mahdollista arvioida, millainen vaikutus lainmuutoksella on turvapaikanhakijoiden asemaan ja kotoutumistoimenpiteiden toteutumiseen.

Esityksestä ei selviä, miten käytännössä turvataan kotouttamistoimenpiteiden jatkuminen katkeamatta turvapaikanhakijan siirtyessä vastaanottolain alaisuudesta kotouttamislain piiriin oleskeluluvan saamisen jälkeen.

PYKÄLÄKOHTAISET KOMMENTIT

Henkilökohtainen kotouttamissuunnitelma haavoittuvassa asemassa oleville maahanmuuttajanuorille 15 §

Erittäin haavoittuvassa asemassa oleviin kuuluvat muun muassa alaikäisinä ilman huoltajaa Suomeen tulleet nuoret sekä maahanmuuttajanuoret, joilla on vähäinen koulutustausta ja he ovat ylittäneet oppivelvollisuusiän. Heille tulisi turvata laissa mahdollisuus henkilökohtaiseen kotoutumissuunnitelmaan. Ilman huoltajaa Suomeen tulleiden kotoutumissuunnitelmaan tulisi kirjata toimenpiteet 21 ikävuoteen asti.

Oppivelvollisuusiän ylittäneiden maahanmuuttajanuorten oikeus perusopetukseen ja kielikoulutukseen 23 §

Laissa tulisi taata oikeus perusopetukseen ja suomen, ruotsin ja oman äidinkielen kielikoulutukseen maahanmuuttajanuorille, jotka ovat ylittäneet oppivelvollisuusiän.

Lastensuojelun jälkihuollon palvelut (47 §)

Pakolaisneuvonta katsoo, että laissa tulisi selkeästi säätää (pykälän 2 momentti kohta 2) ilman huoltajaa alaikäisinä Suomeen tulleiden turvapaikanhakijoiden asumisen ja jälkihuollon kustannukset sen jälkeen kun he ovat täyttäneet 18 vuotta siihen saakka kun nuori täyttää 21 vuotta. Kustannukset tulisi korvata ilman erityistä harkintaa. Pykälän 2 momentin 3 kohdassa tulisi ottaa huomioon alaikäisten, erityisesti ilman huoltajaa saapuneiden, oleskeluluvan saaneiden

turvapaikanhakijoiden tarve sosiaali- ja terveydenhuollon palveluille, vaikka tarve hoidolle ilmenisi vasta Suomessa.

Pakolaisten ja kansainvälistä suojelua saavien kuntaan osoittaminen 5 luku

Esityksestä ei tule esille, millä viranomaisella on viime kädessä vastuu kuntapaikan järjestämisestä. Tällä hetkellä ongelma on, että oleskeluluvan saaneet joutuvat usein odottamaan pitkään kuntapaikan saamista vastaanottokeskuksissa. Pitkittynyt vastaanottokeskuksessa asuminen aiheuttaa turhia kustannuksia ja vaikeuttaa kotoutumista. Turvapaikanhakijoiden joukossa on myös paljon haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä, joiden kotouttamisesta viranomaisten tulee kantaa viime kädessä vastuu.

KIELIKOULUTUS

Yleistä kielikoulutuksesta

Kielen opettamisessa tulisi huomioida ne haasteet, jotka liittyvät kielen oppimiseen aikuisena ja maahanmuuttajana Suomeen tulemiseen. Kohdemaan kielen oppimisella on suoranainen vaikutus yksilön ja hänen perheensä hyvinvointiin ja siihen, kuinka nopeasti he pystyvät kotoutumaan. On myös hyvä huomioida, että eri syyt maahan tulemiseen vaikuttavat motivaatioon oppia uutta kieltä varsinkin alkuvaiheessa. Epävarman tilanteen pitkittyminen, traumaattiset kokemukset ja luku- ja kirjoitustaidottomuus voivat vaikuttaa kotoutumisprosessin nopeuteen ja tehokkuuteen.

Maahanmuuttajien kielitaidon karttuminen mahdollistaa toimivan vuoropuhelun eri väestöryhmien välillä. Kielenopettaja voi käytännön tasolla toimia sillanrakentajana kantaväestön ja maahanmuuttajien välillä. Osaava opettaja, jolla on myös mahdollisuus käyttää esimerkiksi valmista opetusmateriaalia, voi myös edesauttaa maahanmuuttajan muita kotoutumisen ja työllistymisen kannalta keskeisiä valmiuksia.

Osallisena Suomessa kokeilu (8 luku)

Nykyinen kielenopetusjärjestelmä ei kykene vastaamaan luku- ja kirjoitustaidottomien maahanmuuttajien tarpeisiin. Osallisena Suomessa -kokeilu mahdollistaa kolmannen sektorin tiiviimmän osallistumisen ja järjestöjen osaamisen hyödyntämisen.

Esimerkiksi Kanadassa luku- ja kirjoitustaidottomille on kehitetty oma rinnakkaisohjelma, joka täydentää kielikoulutusta. Pätevä arvioija tapaa asiakkaan ja ohjaa hänet oikeaan ryhmään yksilöllisten tarpeiden perusteella. Opetusta järjestävät Citizenship and Immigration Canada:n (CIC) valtuuttamat palveluntarjoajat. Tasoryhmästä toiseen siirtyvien opiskelijoiden on saavutettava tietyt vähimmäiskriteerit (Canadian Language Benchmarks, CLB). Luku- ja kirjoitustaidottomille on kehitetty omat kriteerinsä (Canadian Language Benchmarks 2000: ESL for Literacy Learners) sekä työllistymistä tukeva opetusmateriaali (LINC Literacy Employment Resource). Tällaisen menetelmän on todettu edistävän mm. työllistymistä, joka on myös mainittu tavoitteeksi lakiehdotuksen pykälän 63 toisessa momentissa.

Marjaana Laine

Johtava lakimies